

Psykologisk institutt

Eksamensoppgave i PSY1014/PSYPRO4114 Sosialpsykologi I

Faglig kontakt under eksamen: Mons Bendixen

Tlf.: Psykologisk institutt 73 59 19 60

Eksamensdato: 30.5.2013

Eksamenstid (fra-til): 09.00-13.00

Hjelpemiddelkode/Tillatte hjelpemidler: Ingen

Annen informasjon:

Målform/språk: Bokmål

Antall sider: 2

Antall sider vedlegg: 0

Kontrollert av:

3 AV 4 OPPGAVER SKAL BESVARES

1. Gjør kort rede for hvordan aggresjon kan læres.
Drøft deretter mulige årsakssammenhenger mellom mediavold og aggresjon.
2. Gjør kort rede for selvets fire komponenter.
Drøft deretter hvordan vi kan øke vår kunnskap om oss selv.
3. Hvorfor hjelper vi hverandre?
Gjør rede for og diskuter to teorier på prososial atferd.
Diskuter deretter påstanden «ren altruisme eksisterer ikke».
4. Gjør rede for begrepet «lydighet for autoriteter» og hvordan fenomenet er blitt studert i sosialpsykologien.
Drøft etiske aspekter i forbindelse med denne forskningen.

Sensorveiledning PSY1014/ PSYPRO4114, vår 2013

Pensum er Aronson et al., 2013. Hele boken. Hver oppgave dekker i regelen ett kapittel. Kandidatene skal besvare 3 av 4 oppgaver. For å kunne få ståkarakter (E eller bedre) må alle tre oppgavene vurderes til ståkarakter. For alle oppgaver gjelder det at kandidaten gjør en rimelig (forklart) tolkning og avgrensing av oppgaven der det kreves. Oppgaver TOTALT eller HELT uten drøfting eller diskusjon kan ikke oppnå bedre enn karakter D, uansett hvor god redegjørelsen i første del er. Korrekt gjengivelse av relevant empiri med påfølgende diskusjon skal veie klart positivt i bedømmelsen og gjengivelse av empiriske studier er en betingelse for å oppnå beste karakter.

Kommentarer til de spesifikke oppgavene:

1. Gjør kort rede for hvordan aggresjon kan læres. Drøft deretter mulige årsakssammenhenger mellom mediavold og aggresjon.

Oppgaven dekkes av kapittel 12 (med fokus på sidene 340-347). Besvarelsen bør inneholde en kort redegjørelse for begrepet aggresjon slik det er definert i læreboken. Det er innledningsvis ønskelig med en konkretisering av hva som er/ ikke er aggressive handlinger, samt hva som er skillet mellom fiendtlig og instrumentell aggresjon.

Læreboken presenterer primært sosial læringsteori (læring gjennom observasjon, imitasjonslæring). Studiene til Bandura står sentralt og en god besvarelse vil kunne gjengi disse med tilstrekkelig detaljer. En rekke studier av medievold (TV, video, spill) er gjennomført på barn og voksne med utgangspunkt i Banduras sosiale læringsteori. Eksperimentelle studier er gjort på eksponering for vold på TV/video og spill. Effektene er ikke entydige, men viser en klar overvekt av negative utfall (økt frekvens av aggresjon, sinne og fiendtlighet). Spill hvor man blir belønnet etter å ha drept noen har klart negative effekter. Grunner til disse effektene er iflg. Anderson å finne i (1) økt fysisk arousal, (2) triggering av automatiske tendenser til å imitere, og (3) priming av eksisterende aggressive ideer og forventninger.

Et moment som kan trekkes inn som en læringseffekt er den nummenheten man noen ganger kan observere etter gjentatt voldseksponering, men denne trenger ikke være gjeldende når en person står overfor en reell situasjon (studier av Thoma et al, 1977).

I drøftingen av årsakssammenhenger forventes et kritisk blikk på hvilke type studier som er gjennomført (korrelasjonsstudier, oppfølgingsstudier (longitudinelle), og kontrollerte eksperimenter. Mulige tredjevariablers påvirkning bør kommenteres. Unge med aggressive predisposisjoner synes dessuten å ha preferanser for voldelig media (seleksjonseffekt). Årsaksvirkningsforholdet er derfor ikke enveis, men kan gå begge veiene iflg. læreboken.

2. Gjør kort rede for selvets fire komponenter. Drøft deretter hvordan vi kan øke vår kunnskap om oss selv.

Dette spørsmålet er gitt på eksamen våren 2012 (den nye versjonen av læreboken har endret beskrivelsen fra 'funksjoner' til 'komponenter' og skrevet inn selvaktelse som egen komponent. Oppgaven dekkes av kapittel 5 ("The Self"). Selvets fire komponenter er (1) kunnskap om oss selv og hvordan denne er organisert, (2) selvkontroll som omfatter planlegging og utførelse av beslutninger, (3) selvpresentasjon som handler om hvilket inntrykk vi gir av oss selv overfor andre, og (4) og selvaktelse (evaluering av egenverdi). Det forventes at kandidaten avklarer selvbegrepet (selvets innhold/kunnskapen vi har om oss selv) og kan skille dette fra bevisstheten om selvet (awareness) som dreier seg om selve tenkningen om en selv. Disse to aspektene utgjør samlet en persons identitet.

Det å få kunnskap om oss selv er ikke uproblematisk. Ifølge læreboken er det hovedsaklig tre måter dette kan skje på: (1) Gjennom introspeksjon, (2) gjennom observasjon av egen handlinger, og (3) gjennom sammenligning med andre og adaptering av andres syn. Grunnet det store litteraturtilfanget på dette feltet vil det være nødvendig at kandidaten gjør en aktiv avgrensning av diskusjonen. Introspeksjon omfatter selvfokus ('self-awareness theory') og bedømmelser av grunner for egne følelser (Nisbett og Wilsons studier). Negative konsekvenser av introspeksjon omkring grunner for valg og preferanser bør gjengis i en god besvarelse med referanser til empiri. Selvpersepsjonsteorien til Bem sier at om vi ikke er sikker på våre følelser og holdninger vil vi trekke slutninger om disse på bakgrunn av hvordan vi har handlet. Forholdet mellom intern og ekstern motivasjon kan nevnes her sammen med studier på overrettferdiggjøringseffekter. Schachters emosjonelle tofaktorteori kan diskuteres opp mot emosjonelle vurderingsteorier ('appraisal theories'). Forskjellen ligger i betydningen av arousal. Feilattribusjon av emosjonelle reaksjoner som opphisselse er sentralt. Dutton & Arons "Love on the bridge-studie" er relevant her. Under pkt (3) kan kandidaten drøfte den empiriske støtten for teorien om sosiale sammenligninger for å forstå hvordan folk vurderer egne evner og holdninger. Sosial 'tuning' er nevnt som eksempel på adaptering av andres syn (Cooleys 'Vi ser oss selv gjennom andres måter å se oss på'). Dette kan skje utenfor vår bevissthet og fordomsstudien til Sinclair et al (2005) som beskriver sosial tuning overfor en eksperimentator er mulig å trekke inn.

3. Hvorfor hjelper vi hverandre? Gjør rede for og diskuter to teorier på prososial atferd. Diskuter deretter påstanden «ren altruisme eksisterer ikke».

Dette spørsmålet er dekket av kapittel 11 i læreboken ('Prosocial behavior'). Besvarelsen bør inneholde en kort redegjørelse for begrepene prososial atferd og altruisme. Få fram at det finnes forskjellige teorier på hva som gjør at vi hjelper hverandre. I denne besvarelsen skal man redegjøre for to teorier på prososial atferd.

Aktuelle teorier å trekke inn:

- Prososial atferd fra et evolusjonsperspektiv (slektsselection, gjensidighetsnormen, gruppeseleksjon). Vi hjelper andre for å øke sjansene for å føre genene våre videre.
- Sosial bytteteori (egeninteresse: vi hjelper andre hvis ikke kostnadene overskrider belønningen av å hjelpe, og hvis vi får noe igjen for det.)
- Empati/altruisme-hypotesen til Batson (1991, 2011): dersom vi har empati for den vi hjelper, hjelper vi ut fra altruistiske, uegennyttige motiver, uavhengig om vi får noe igjen for det eller ikke. Dersom vi ikke har empati for den vi hjelper, hjelper vi kun dersom vi får noe igjen, eller dersom kostnadene ikke overskrider belønningen).

Besvarelsen skal inneholde en diskusjon rundt påstanden «ren altruisme eksisterer ikke» i lys av de to teoriene som er blitt framlagt.

Studenter kan også diskutere prososial atferd utifra variasjoner mellom personer og situasjoner

- Personlige faktorer (individuelle forskjeller, kjønnsforskjeller, kulturelle forskjeller, betydningen av humør)
- Situasjonelle determinanter for hjelpsomhet (betydningen av fysiske miljøforhold, andres tilstedeværelse, type relasjon til andre, mediepåvirkning).

4. Gjør rede for begrepet «lydighet for autoriteter» og hvordan fenomenet er blitt studert i sosialpsykologien. Drøft etiske aspekter i forbindelse med denne forskningen.

Dette spørsmålet dekkes av kapittel 8 (s. 224-232) og kapittel 2 (s. 40-41).

Besvarelsen bør inneholde en kort redegjørelse for fenomenet 'Lydighet for autoriteter'. Læreboken gir ingen formaldefinisjon. Her kan man med fordel gå inn på den tidlige interessen for fenomenet (Hanna Arendt og holocaust).

Lydighetseksperimentene til Milgram er blant de mest kjente i sosialpsykologien, og selve den eksperimentelle prosedyren er grundig redegjort for i læreboken. En god besvarelse vil kunne beskrive prosedyren relativt detaljert. Milgram gjorde en rekke variasjoner av eksperimentet, men dette er ikke gitt mye fokus i læreboken, men nevnes kort under normativ vs. informativ sosial påvirkning. Nyere replikasjonsstudier av Burger (2009) er viktige og bør nevnes. Disse viser samme grad av lydighet som de originale til Milgram, men grunnet de etiske innvendingene som kom i etterkant av Milgrams studier (Baumrind) tillot man ikke bruk av mer enn 150V.

Diskusjonen rundt de etiske aspektene ved slike eksperimenter vil måtte ta opp følgende tema: (1) Forsøkspersonene ble ført bak lyset (eng: deception) of fortalt en dekkhistorien om hva de skulle delta på, (2) de ble derfor ikke gitt mulighet for å gi informert samtykke til deltakelse, (3) deltakeren ble påført betydelig psykologisk ubehag, (4) de ble ikke tilstrekkelig informert om at de kunne trekke seg underveis, (5) deltakerne ble påført ubehagelig innsikt om seg selv og hva de var i stand til å gjøre (eng: inflicted insight), noe de ikke hadde bedt om før studien startet. Selv om deltakerne ble debriefet, og fulgt opp i lengre tid etterpå, er det stilt spørsmål ved om denne var tilstrekkelig (Baumrind).

En god besvarelse bør kunne redegjøre for de fleste av disse aspektene og drøfte i hvilken grad ulempene for den enkelte deltaker kan oppveies av den samfunnsnyttens slik kunnskap kan gi. Selvstendige tanker omkring hvordan man kan studere lydighet innenfor dagens etiske regelverk premieres.